

Konverentsi "Vaade Kreutzwaldile ristimetsade kaitsmise ajal" teesid
Konvõrendsi „Kaemine Kreutzwaldi pääle ristimõtsu iist saismisõ aol“ teesiq

Võro 29.10.2021

Mai Maser, MD., PhD.

Toidust ja joogist doktor Kreutzwaldi õpetuse järgi

Armastatud poet dr. Fr. R. Kreutzwald töötas Võrus ja selle ümbruses 44 aastat arstina. Nagu on öelnud dr. Rein Suija, on Kreutzwaldi igapäevane töö tänapäevaks tegelikult unustatud. Hoopiski tema õhtune, öine ja pühapäevane tegevus on toonud talle tunnustuse. Kuid ta suutis olla arst ja tõeline

tervisedendaja ning rahva tervishoiualane koolitaja. Tal olid ka toidu ja söömise osas omad soovitusel.

Kreutzwald ei rääkinud toitainetest, immuunsusest ega antikehadest. Ta aga ütles lihtsalt, et ...*”üks terve inimene ei või toiduta elada.”* Ka täna ütleme, et hea isu on tervise tunnus. *”Tervel inimesel maitseb toit ja jook...”*

Fr. R. Kreutzwald õpetas, mida tuleb süüa ja kuidas tuleb süüa, kuidas ja mida juua ning soovitas liikuda. Need tõesed on fundamentaalsed, kuid tänapäeval täienevad ja täpsustuvad ning ajas muutuvad keerulisemateks.

I. Kuidas süüa

1. Söö vastavalt vajadusele. Vajaduse määrab kulutamine. *„Töötegitjal ei ole iial isu puudust. Tühja kõhuga maitseb toit kõige magusam.”*

2. Söö tasakaalustatult. *„Kuigi sul on palju ilmlikku vara, söö rohkem taimset toitu, vähem kala ja liha.”*

3. Mõõdukalt võid süüa kõike. *„Paras jagu on kõige mõnusam kosutaja. Mis ülearu kõhtu topitakse, seda ei jõua kõht ära seedida ja mis jääb seedimata, sellest tuleb inimesele viga ja kahju.”*

4. Söö mitmekesiselt. *„Kehval ei ole palju muud särvet kõrvale võtta, kui vilja ja piima, ja sagedasti lõpeb leivapalake käest otsa. Aga kui üks noukas alati liha tahaks süüa, ja muud särvet leiva kõrva ei võtaks, siis teeks ta oma tervisele kahju.”*

II. Mida süüa

Täna me soovitame süüa taimset ja loomset päritolu toitu. Kreutzwald teadis, et leib on kõige alus ja põhitoit, mida peame iga päev sööma.

Leiva kõrvale aga särve tuleb „*kasude-riigist ja ellajate-riigist.*”

III. Mida juua

Kreutzwald soovitab: „*Kõige tervem ja mõnusam jook inimesele on puhas selge vesi.*”

IV. Liikumine

Kreutzwald peab tervisele vajalikuks liikumist „*...iseäranis õues tuule käes, kus hingatakse värsket õhku sisse. Seeläbi tõuseb parem söögi isu ja täielikum toidu seedimine ja liikmed leiavad toetust.*”

Lisame ajakohaselt – aitab ennetada koroonat!

Kreutzwaldi soovitude lihtsus tegi need rohkem kui 150 aastat tagasi hästi arusaadavaks. Need on arusaadavad tänagi ning lasevad eristada tõde ebausust.

Ave Mattheus (Tallinna ülikool)

Kreutzwaldi meditsiinialane rahvavalgustus

Kui räägitakse Kreutzwaldi tähtsusest Eesti kultuuriloos, siis rõhutatakse peamiselt rahvuseepose „Kalevipoeg“ ja „Eesti rahva ennemuistsete juttude“ loomist. Samas mainitakse igas kirjandus- ja kultuuriloolises uurimuses ka tema laiaulatuslikku ja mitmekülgset rahvavalgustuslikku tegevust, mis ulatub kalendrillisade koostamisest, loodusteaduslikku teavet pakkuvate juttude loomisest ja/või mugandamisest kuni spetsiifiliste meditsiiniliste käsiraamatute väljaandmiseni. Kuid põhjalikumalt ei ole seda valdkonda tema loomingus seni uuritud ega ka selle tähtsust vääriliselt esile toodud. Kreutzwaldi rahvavalgustuslike kirjatööde temaatiline haare on väga lai, see hõlmab ajaloo,

pedagoogika, eetika, geograafia, loodusteaduste, põllumajanduse, hügieeni, inim- ja loomameditsiini ning toitlustusalaseid nõuandeid. Nende tähendus oli omas ajas märgiline: maarahvas sai uusi teadmisi ja praktilisi õpetusi oma elu paremaks korraldamiseks, mille tagajärjel kujunesid välja uued arusaamad ja juurdusid uued toimetulekustrategiad. Oma ettekandes võtan vaatluse alla ühe osa Kreutzwaldi rahvavalgustuslikust tegevusest, tema meditsiinialased kirjatööd. Mind ei huvita mitte niivõrd Kreutzwaldi tegevus arstina, mida on juba ka uuritud (vt Gustavson: Fr. R. Kreutzwald arstina Võrus, 1995), vaid tema kirjutised, mis tegelevad tervishoiu, hügieeni, dieteetika ja meditsiini teemadega ning on mõeldud ilma spetsiifiliste eelteadmisteta talurahvale.

Ettekande jaoks olen kokku kogunud kõik Kreutzwaldi teadaolevad meditsiini- ja tervishoiualased kirjutised, alates kireva sisuga raamatusarja “Sippelgas” (I – 1843; II – 1861), 5-osalise populaarteadusliku väljaande “Ma-ilm ja mõnda, mis seal sees leida on” (1849), samuti “Maarahva Kassulise Kalendri” ja ÕES-i “Maarahva kalendri” lisades ilmunud nõuannetest, kuni eraldi kaante vahel ilmunud meditsiinialaste publikatsioonideni. Viimaste hulgas on olulised “Lühhikenne õppetuse terwise hoidmisest” (1854), “Kodutohter” (1879) ja “Häda- ja Abi-raamatukene, ehk Lahearu küla õpetlik Rõõmu ja kurvastuse jutustus” (1862). Eesti esimene ämmaemanduse õpik “Teejuhataja Ämma-kooliliste õppetuse jures” (1852) jääb vaatluse alt välja, kuna on mõeldud vastava valdkonna õppuritele, mitte tavainimesele.

Teen Kreutzwaldi meditsiinialaste kirjatööde süstematiseerimise katse; vaatlen, mis teemadel, kui palju ja kuidas ta kirjutab, ehk milliseid teadmisi ja õpetusi ta jagab ning milliste tekstistrateegiate abil ta need lugejani toimetab. Arutlen tema võimalike eeskujude üle ning paigutan Kreutzwaldi tööd eestikeelse meditsiinialase rahvavalgustuse ajaloolisse konteksti, mis 19. sajandi teises pooles oli veel üsna hõre.

Enn Ernits (Tõrvandi)

Friedrich Reinhold Kreutzwald muinasteadust harrastamas

Kreutzwaldi huvide kujunemisel rahvaluule ja muististe vastu aitasid kaasa valgustusajastu ideid kandvate publitsistide Garlieb Merkeli ja Johann Christoph Petri teosed, milles idealiseeriti muinasaja inimest. Juba noormehena külastas

muististehuviline 1822. aastal Varbola Jaanlinna (kirjeldatud juba XVIII sajandi viimasel veerandil). Kreutzwaldi agar arheoloogialane tegevus algas 1830. aastate teisel poolel (teateid alates 1837) ja kestis ilmselt vaheaegadega 1840. aastate lõpuni, seega ühtekokku vaid tosinkond aastaid. Teda huvitasid eelkõige muinasaja kalmed ja linnamäed. Seejuures pidas ta alati silmas muististe ja rahvaluule seost. 1838. aastal kirjeldas Kreutzwald esimesena Alulinnaks kutsutud muinaslinnust (Lüganuse khk). Kõige tähelepanuväärsemad on Kreutzwaldi teened Kagu-Eesti keskmise rauaaja kääbaskalmete avastamisel ja uurimisel. Ta inspekteeris Võrumaa hauamälestisi esimesena suuremal arvul. Omasõnutsi avastas ta 15 kääbastikku ja kaevas lahti poolsada kalme. Uurimistulemuste kohta koostas ta ÕESis pidamiseks mitu ettekannet ja publitseeris ühe kirjutise (1851). Kreutzwaldi sellealasest tegevusest aastatel 1837–1841 andis ÕESi koosolekul ülevaate Johann Samuel Friedrich Boubrig 1844. aastal. Kreutzwaldi kirjeldused olid asjalikud. Kääbaste uurimisest tuleb põhjalikumalt juttu ettekande põhiosas. Kreutzwald avastas ka tarandkalmeid, kuid toona peeti neid ehitiste varemeteks. Peale muu publitseeris ta lühikirjutise (1838) Tartu-lähedase Aruküla koobastiku võimalikust tekkeloost. Kreutzwald läkitas mitu korda ÕESi muuseumile teiste kogutud irdmuistiseid (eriti münte). Kreutzwaldi huviorbiiti mahtusid ka pühapaigad. 1871. aastal tegi ta esmakordselt kindlaks, et nn Kalevipoja peaase on muinaslinnus (Mäeotsa linnamägi Kadrina kihelkonnas), kuid kirjeldas seda vaid ühes kirjas Georg Julius von Schulz-Bertramile.

Urmas Kalla (Võro instituut)

Sibula Jaani võrokiilne vastakostmine „Kalõvipojalõ“: Võhu luuq ja laaluq

Jaan (Johannes) Sibbul (võlssnimi Ivan Narodny) (1869–1953) om noorõnpõlvõn (aastil 1888–1889) saatnu Hurda Jakobilõ leelovormin laula ja proosaluulõvormin jutta (kokko 29 lk), miä omaq täl vällä pakutu ku rahvaperändüs. Ku tuud saadõttut ligembält kaaiaq, sõs tulõ vällä, et õigidõ rahvalaula kõrval om särtsit, midä Sibbul om tävvendänü ummi ritoga, ja särtsit, miä omaq puhtani tä hindä tettü. Jutan omaq kokko siätü Võromaa kotussõjutuq ja Sibbula hindä luud tagapõhi – särne „müüdistü“, kos omaq kõrvuisi rahvausust vai kirändüest peri tegeläseq (Taara, Uku, Äijo) ja Sibbula vällä mõtõlduq kujoq (Võhu, Ruusalinda, Liugu). Päätegeläsest om nõstõt Võhu, Taara kasupoig, kiä kand samma nimme Räpinä

kihkonna pühä jõõga. Üten laalun trehväme ka Kalõvipoiga, üten jutun om nimetet tegeläisi M. J. Eiseni raamatust „Esivanemate varandus“. Kõgõst kokko om tundaq nigu märästki eeposõtahmist: tahmist luvvaq Kreutzwaldi põh'aesti „Kalõvipoja“ kõrvalõ ka umakandi lugu. Toda inämb, et luuq ja laaluq omaq kirja pantu rikkan umakandi võro keelen, õnnõ ütsikide lainamiisiga talina kiräkeelest. Tahmine om jäänü külq sinnäqpaika ja Sibbula kirätüüq omaq käändünü tõisi rato pääle, a tasos kaiaq, märtsit kunstiliidsi vällämärgotuisi om Sibbula võro keelest löüdäq.

Jaan (Johannes) Sibbul (pseudonüüm Ivan Narodny) (1869–1953) on noorpõlves (aastail 1888–1889) saatnud Jakob Hurdale regivärsivormis laule ja proosaluulevormis jutte (kokku 29 lk), mida ta esitleb kui rahvapärimest. Kui saadetist lähemalt uurida, selgub, et ehtsate rahvalaulude kõrval on selliseid, mida Sibbul on täiendanud enda värssidega, ja selliseid, mis on tervenisti omalooming. Juttudes on kokku segatud kohamuistendid ja Sibbula enda loodud taust – „müüdistik“, milles leidub nii rahvausundist ja kirjandusest pärit (Taara, Uku, Äijo) kui ka Sibbula välja mõeldud kujusid (Võhu, Ruusalinda, Liugu). Peategelaseks on tõstetud Võhu, Taara kasupoeg, kes kannab sama nime nagu püha jõgi Räpina kihelkonnas. Ühes laulus kohtame ka Kalevipoega, ühes jutus on nimetatud tegelasi Eiseni „Esivanemate varandusest“. Kõik see kokku näib andvat märku eeposeigatsusest: soovist luua Kreutzwaldi põhjaeesti „Kalevipoja“ kõrvale ka omakandi lugu(laul). Seda enam, et lood ja laulud on kirja pandud rikkas kohalikus võro keeles, ainult üksikute laenudega põhjaeesti kirjakeelest. Soov on jäänud küll ilma järjeta ja Sibbula kirjatööd on hiljem pöördunud teiste ainete poole, kuid tasub järele vaadata, milliseid loominguilisi lahendusi Sibbula võro keeles leidub.

Urmas Bereczki

Siberi eestlaste saaga

Umbes samal ajal kui Noor-Eesti liikumise eestvedajad muuseas ka „Kalevipoja“ materdamisega end kirjandusmaastikul kehtestasid, sündis ühes väikeses Siberi eesti külas poisike Oskar Meltsas. Kummalisel kombel võib Kreutzwaldi ja selle

kolm talve külakoolis käinud ning ränga elukooli läbinud mehe vahel tõmmata teatud paralleele.

Meltsas pani seitsmekümnendatel aastatel kirja oma koduküla tekkelo, mida võiks tööhüpoteesina nimetada Siberi eestlaste saagaks, kuna ametlikku nime teosel veel ei ole. Soovist jäädvustada ühe väljasuremisele määratud inimkogukonna saatust läbi nende enamjaolt lõbusate seikluste Siberi eestlaste kuldsel ajal enne Esimest maailmasõda, on ta loonud midagi, mis seob teda Kreutzwaldi elutööga. Kuigi Meltsas oli „Kalevipoega“ lugenud, ei paista tema teosest mingit teadliku jäljendamise märki. Sellele vaatamata on üllatuslik tema mälestuste eepilisus ja olemuslik sugulus nii „Kalevipoja“ kui vanade Õhtumaade eepostega. Tõenäoliselt ei tulene see autori tahtlikust kirjanduslikust taotlusest, vaid meelelaadist ja suulise traditsiooni ning märgiliste sündmuste jäädvustamise imperatiivist, mis valisid endale omasoodu eepilise vormi.

Kas „Siberi eestlaste saaga“ näol on tegemist eestlaste „kadunud poja“ looga ja „Kalevipoja“ naiivse ja katkendliku väikese vennaga, otsustavad kirjandusloolased ja aeg, kuid igal juhul jõuab see üle neljakümne aasta sahtlis lebanud käsikiri eesti lugejateni kirjastuse „Tänapäev“ väljaandena esmakordselt selle aasta lõpus.

Andreas Kalkun (Kirjandusmuuseum)

Kreutzwaldi *terra incognita*: kuis ja mille Kreutzwald võõrist maist ja rahvist kirot´

Aastagil 1848–1849 ilmu viis numbrit „Ma-ilm ja mõnda, mis seal sees leida on. Tullosaks ja õppetlikkuks aeawiteks Ma-Rahwale“. Tuu oll´ Kreutzwaldil osalt ka tulu tiinmisest vällä ant edimäne eestikiilne rahvalik piltega aokiri. Õgah numbrih kirotas Kreutzwald mäantsit immit ilmah ette tulõ ja oppas lugõjalõ pall´o vahtsõt maa-, tähe- ja eläjätidüsest, a niisamaldõ võõrist rahvist ja kultuurõst. Muuhulgah kirotõdas siih maakiilsele lugõjalõ, kuis põhjarahvist laplasõ´ vai eskimo´ elässe´.

1848. aastagal avald´ Kreutzwald hoobis tõistmuudu lugõjalõ mõtõld´ välläandõh „Verhandlungen der gelehrten Estnischen Gesellschaft zu Dorpat“ uma kuulsa

seto artikli „Mittheilung über Volkslieder bei den im Gouvenement angestedelten Esten, nebst einer Beilage mit Liederproben“. Artikli edimädseh lõiguh tarvitas tä Setomaa kotsilõ tundmalda maa – terra incognita – metafoori ja kirotas, kuis täl om olnu hüä võimalus sinnä maalõ uma adraga edimädse' virksõ' sisse aia'.

Eestikiilseh välläandõh tugõsi Lauluesä suurõh jaoh tuulõ, mia tä šaksa keelest ümbre oll' pandnu. Šaksa keeleh setodõ kottalõ kirotõdut paksõ Kreutzwald vällä ku timäl hindäl Setomaalt koratut saaki. Uuri umah ettekandõh, kuimuudu Kreutzwald ütele vai töõsõlõ lugõjalõ võõrit rahvit ja maid tutvast püüde tetä'. Ku pall'o võit usku tuud, midä Kreutzwald seto laulu ja setodõ kottalõ kirotas?

Madis Arukask (Tartu ülikool)

Eeposte „Kalevipoeg“ ja „Läčplēsis“ usundilisest taustast

Kirjalike eeposte autoreid on võrreldud laulikutega, kelle tööriistaks polnud aga mitte lauluhääl, vaid sulg (Honko 2002). Varasemalt, rahvusromantilisel perioodil, on ka folklooril põhinevaid kirjalikke eeposeid endid peetud mitte autoriloominguks, vaid autentseks rahvaluuleks. Isegi tänapäeval võib internetiavarustes inglisekeelsetel lehekülgedel leida 19. sajandist pärit ning siiani edasi elavaid seisukohti nagu oleks F. R. Kreutzwaldi „Kalevipoegki“ 100-protsendiline autentne folkloor, teose autor aga lihtsalt selle fikseeriija. 18.-19. sajandi herderliku, folklooris „rahvaste hääli“ kuulva ja nägeva ideoloogia järgi olid autorid ennekõike osa rahvast – autentse folkloori edasiandjad, laulikutega sarnased meediumid, mitte autonoomsed literaadid.

Tänapäevaks on ilmunud küllaldaselt uurimusi, mis käsitlevad kirjalikke rahvuseeposeid autorluse perspektiivist, seda, kuidas folkloorne alge neis on põimunud vähem või rohkem fiktsionaalse autoripositsiooniga. E. Lönnrotil oleks olnud võimalus kombineerida olemasoleva materjali põhjal kümnekond erinevat „Kalevala“ versiooni. Sama kehtib kindlasti ka F. R. Kreutzwaldi ja A. Pumpursi kohta. Selles ettekandes ei huvita mind aga mitte eeposte süzeeline pool või kangelase ja muude tegelaste konkreetne kujutamine, vaid vaadeldavatele

eepostele omane tekstisisene laiem taustsüsteem, mida on nimetanud eepiliseks universumiks (Tarkka 1996: 52).

Käsitlen ettekandes „Kalevipoja“ ja „Läčplēšise“ eepilise universumi usundilist osa. Nii eesti kui läti rahvuseepose jumalate ilm on loodud vastavalt läänemeresoome ja balti rahvaste usundist abijõudu laenates. Kuigi eepose üks peateemasid on mõlemal juhul võitlus ajalooliste võõrvallutajate, kristluse toojatega, on eriti „Läčplēšise“ taustsüsteem otseselt dualistlik (varjamisi kristliku eetosega), kus ka negatiivsed mütoloogilised tegelaskujud usutoojate poolele paigutuvad.

Honko, Lauri 2002. *The Kalevala as Performance. – The Kalevala and the World's Traditional Epics.* Studia Fennica Folkloristica 12. Helsinki: FLS, 13-25.

Tarkka, Lotte 1996. *Transformations of Epic Time and Space: Creating the World's Creation in Kalevala-metric Poetry. – Oral Tradition* 11/1, 50-84.

Eduard Parhomenko (Tartu ülikool)

Vaeslapse käsikivist Heideggeri käega

Käsitlemisele tulevad Friedrich Reinhold Kreutzwald ja Martin Heidegger. Esimeselt muinasjutt „Vaeslapse käsikivi“ (1859), teiselt peamiselt loengukurusus „Was heisst Denken?“ (1951/52), mille pealkiri on mitmeti ümber pandav: „Mida tähendab mõtlemine?“ / „Mis kutsub mõtlema?“. Mõlemas tehakse juttu käest – selle keskendungi. Ometi ei pääse ma küsimast: miks ikkagi Kreutzwald ja miks üldse Heidegger? Ühelt poolt siis rahva valgustaja, literaat, arst ja ratsionalist, kes kõhklusist hoolimata kirjutas eestlastele rahvuseepose, teiselt poolt saksa filosoof, õhtumaise metafüüsika, humanismi ja valgustusliku ratsionalismi radikaalseim kriitik, kes muudkui aga küsib olemise järele, otsides inimsusele pärast õhtumaise filosoofia kinnijooksu hoopis teistlaadse mõtlemise võimalikkust. Mis saab neil olla teineteisega pistmist? Isegi koduse raamatusegaduse riieleil ei satu nad naljalt kõrvuti. Tõsi, minu jaoks on see Kreutzwaldi muinasjutt lugu algsest valust, mis viiruna tuksleb lapsepõlve sügavusist, eelnenust justkui, andes värvi nähtule ja kuuldule, varju loetule ja mõteldule, küsimata seejuures, kas ikka võib, kas ka tõesti on nii.

Nii võttes käe Kreutzwaldi muinasjutust „Vaeslapse käsikivi“ ning Heideggeri loengukursusest „Was heisst Denken?“, katsun läheneda mõtlemisele kui käelisele tegutsemisele. Esiotsa olgu juhatuses saksa *handeln* / *Handeln*, mis tegutsemist tähendades kätkeb kätt (*Hand*), ja muidugi eesti *käsitama*, *käsitlema*, *käsitsema*. Säärase käsituse valguses tahab mõtlemine loomuldasa ihuline olla – käeline teispool kartesiaanlikku keha ja vaimu dualistlikku lahusust ning inimese subjektsuse metafüüsulist käsitust. Nii koondub mõtlemine oma ihulisuses kätte – käsitsemisse, käsitlemisse, kätlemisse. “Vaeslapse käsikivi” nagu ka paljude teiste Kreutzwaldi muinasjuttude ainese lätteks on eesti rahva folkloor. Kreutzwald nägi muinasjuttudes rahvusliku kirjanduse nurgakivi. Muinasjutt „Vaeslapse käsikivi“ on eesti kultuuris kinnistunud arhetüüpse loona. „Vaeslapse käsikivis“ põimuvad orvuelu ja isetootva imeveski rahvapärimuslikud motiivid. Ettekande seisukohalt on keskne muinasjutu algus, kus tähelepanu koondub käele. Kätele, millega Kreutzwald tõstab esile vanemateta jäänud lapse ränka, pea orjalikku elu. Loengukursuses „Was heisst Denken?“ käsitleb Heidegger mõtlemist sõnaselges seoses käega: mõtlemine on *Hand-Werk* – käsitöö ehk käe-töö: „Me üritame siin õppida mõtlemist. Võib-olla on mõtlemine ka vaid midagi niisugust nagu kapi ehitamine. See on igal juhul käe-töö. Nimelt käega saab see oma teostuse.“

Eristaksin *Handwerk*'i alljärgnevaid tähendusi:

- *Handwerk* käetööna tähenduses, mille võiks sellele anda *Umwelt*'i ehk ümbrusilma analüüsi põhjal Heideggeri peateoses „Olemine ja aeg“ (1927). Käsi tuleb siin mängu seoses meile ligiolevate asjade olemisega käepärasel (*zuhandenes*) või käeesisel (*vorhandenes*) viisil. Käepäraselt ligioleva asja käitamisel on Heideggeri sõnutsi oma eripärane „nägemine“ (*Umsicht*) ehk „mõtlemine“, mis on objektiveerivast lähenemisest algupärasem.
- *Handwerk* kui käetöö, mis kätkedes kunstiteosena (*Kunstwerk*) valla olemise tervenesti, rajab selle avatusena ehk maailmana ajaloolisele rahvale (vrd Heideggeri „Kunstiteose algupära“, 1935/36).
- *Handwerk* kui keele ihulisuse käe-töö (viiped, žestid (*Gebärde*) Heideggeri Parmenidese-loengus, 1942/43)
- *Handwerk* kui käetöö, mis tähendab vaeva (*ponos*, *Mühe*), valu ja kannatust (*Schmerz*, *Reissen*). Esmapilgul Heidegger ei räägi sellest justkui. See tuksleb aga Kreutzwaldi muinasjutust. Raske veskikivi ringiajamine paneb vaeslapse käed valutama ja teeb “puunottidena” tuimaks. Mõistes küll mõtlemisest käetööna, peab Heidegger oluliseks eristada kätt kehalisest haardeorganist: käsi olla kõigist haardeorganeist, käppadest, küünistest olemuslikult erinev. Kuis kätelda selles valguses vaeslapse puunottidena tuime käsi? On need nüüd pelgalt haardeorganid, mis Heideggeri käes võtaksid olemise avatusse vabanemise võimalikkuse?

Käsikivi ringiajamine jooksutaks mõtlemise võimalikkuse valu tautoloogilisse tühikäiku kinni?

Jaanika Palm (Eesti Lastekirjanduse Keskus)

„Kalevipoeg“ laste lugemislaua

Eesti rahvuseepos F. R. Kreutzwaldi “Kalevipoeg” ilmus teadusliku väljaandena aastal 1861, rahvaväljaandena 1862. Sellest värsivormilisest raskepärase sõnastusega teosest on valminud ligi 20 kordustrukki täiskasvanule, selle algsele adreessadile. Kuid juba 1885. aastal anti teosest välja ka lastevariant ning õige pea lülitati teos kooli lugemisvarasse. Ettekandes uuritakse, mis on sundinud kirjanikke Kreutzwaldi teosest lastele ümberjutustust looma, milliseid „Kalevipoja“ tõlgendusi lastele pakutakse, kuidas neid illustreeritakse ning mida erinevates väljaannetes rõhutatakse.

Raili Leesalu, Helena Linnamäe (Võru *Kreutzwaldi Kool*)

Kreutzwaldi loominguga tegelemisest temanimelises koolis

Kreutzwaldi nime kanda on ühele koolile suur au ja samas ka suur ülesanne olla seda nime väärt. Kuue aasta jooksul on olnud mitmeid traditsioonilisi ning ka ühekordseid ettevõtmisi. 5. klassid loevad Eno Raua ümberjutustust, 9. klassid peatüki päris eeposest ning meil on plaanis tulla ka murde-eepest lugema. Kirjanduslikest ettevõtmistest on vanemad õpilased käinud algklassidele muinasjutte lugemas, on võisteldud maakondlikult ja ka üleriigiliselt veebiviktoriinil, tegeldud näitemängudega, koostatud ristsõnu ja kirjutatud ise muinasjutte. Koolipingist välja on viinud jutujalutuskäigud ja orienteerumismäng, 5. klassid on avastanud Kääpa muuseumi ja seikluspargi. Meil on toimunud kahed Kalevipoja mängud, neile on oodata lisa. Sel sügisel lisandus kunstiline pool ja

sünnivad GPS-joonistused. Ka meie almanahh „Lennuk“ on saanud inspiratsiooni Kreutzwaldilt.